

РЕШЕНИЯТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА ПО ДОПУСТИМОСТТА НА ПРЕТЕНЦИИТЕ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ ЗА ЗАЩИТА НА ПРАВОТО НА МИРНО ПОЛЗВАНЕ НА ПРИТЕЖАНИЯТА*

*Здравка Калайджиева***

Органите по [Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи](#) (Европейската комисия, а след ноември 1998 г. – Европейският съд по правата на човека) са постановили до юли 2004 г. няколко решения по допустимостта на жалби срещу България с оплаквания за нарушение на правото на мирно ползване на притежанията, гарантирано от [чл. 1 на Допълнителния протокол № 1](#) към Конвенцията.

Макар да не са окончателни решения по самите оплаквания, предметът им е сам по себе си интересен, тъй като засяга проблеми на по-широк кръг граждани. Същевременно в част от тези решения с оглед на преценката за допустимост се обсъждат възражения за явна необоснованост и поради това в мотивите по необходимост се съдържат основни приложими принципи. Това дава и възможност за анализ и изводи за проблематични области и ефективност на защитата на притежанията според българския закон и практика в сравнение с изискванията на практиката на Европейския съд по чл. 1 от Протокол № 1.

Приложимост на чл. 1 от Протокол № 1 в случаите на претенции за реституиране на имоти, одържавени преди ратификацията на Конвенцията

Жалбата на **Господинова срещу България, № 37912/97** е една от най-рано регистрираните – свързана с отказ на националните власти да реституират имот, отчужден през 1973 г. Комисията припомня принципа, че “*притежания*” по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1 могат да бъдат или “*съществуващи притежания*”, или претенции, при които жалбоподателят може поне разумно да поддържа, че има “*легитимното очакване*” да получи правото на мирно упражняване на дадено имуществено право. За Европейската комисия е “ясно, че случаят не се отнася до никакви “*съществуващи права*” на жалбоподателката. Собствеността на баща ѝ е била експроприирана през 1973 г. От тогава жалбоподателката и баща ѝ не са могли да упражняват въпросните права”. По-нататък обаче Комисията разглежда въпроса дали жалбоподателката е имала “*легитимно очакване*” за реституиране на имуществото си и припомня, че “*когато законът предвижда определени условия, чиято наличност би дала право на реституция на конфискувано или национализирано имущество, не може да се каже, че е налице “легитимно очакване”, съставляващо “притежание”, ако обстоятелствата сочат, че жалбоподателите очевидно не отговарят на ясни условия по реституционния*

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г. Статията е публикувана в бр. 2/2004 на списание “Правата на човека”, издавано от Фондация “БАПЧ”, и отразява състоянието на законодателството и практиката към м. април 2004 г.

** Адвокат, *Български адвокати за правата на човека*

закон – като например изискването за местоживеене в страната или владееене на имота от държавата.”

Изхождайки от тези принципи, по-нататък Комисията е намерила, че отказът за отмяна на отчуждаването, потвърден и от съда с мотивирано и изчерпателно решение по наличието на условия за реституция, не е произволен или по друг начин противоречащ на чл. 1 от Протокол № 1. На това основание тя е обявила конкретната жалба за недопустима като явно необоснована. Това не изключва принципното значение на изхода от тази жалба по отношение на други спорове по приложимостта на чл. 1 от Протокол № 1 във връзка с реституционните закони.

Оплаквания, свързани с реституцията и действието на чл. 7 ЗВСОНИ

На 10 юли 1997 г. Европейската комисия по правата на човека обявява жалба № 29583/96 на Елисавета, Мари и Вахе Паникян срещу България за недопустима. Паникян се оплакват от нарушено право по чл. 1 от Протокол № 1 във връзка с решението на българските съдилища, с което се уважава предявеният срещу тях иск по чл. 7 ЗВСОНИ. Според мотивите на националните съдилища, сключеният от тях договор е обявен за нищожен поради нарушения на националния закон – продажба на жилище с по-голяма от допустимата площ. Представеното през 1996 г. становище на правителството е, че жалбата е допустима и основателна. Любопитно е да се отбележи, че според правителството в случая на Паникян националните съдилища са приложили неправилно националния закон, тъй като действащата към 1959 г. Наредба за продажба на жилища от 1957 г. не съдържа ограничения относно размера на закупуваните от граждани жилища. В становището се сочат и редица решения на Върховния съд от шестдесетте години в подкрепа на тази теза.

При обсъждането на допустимостта на жалбата обаче Комисията е изхождала не от това становище, а преди всичко от утвърденото тълкуване на понятието “притежание” по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1.

Известно е, че въпреки липсата на яснота относно правните последици от успешно проведения иск по чл. 7 ЗВСОНИ, в практиката си по прилагането на закона българските съдилища възприеха виждането, че сключените в нарушение на изискванията на закона договори за покупка на одържавени жилища са нищожни и че поради това те изначално не са породили каквито и да е правни последици и следователно от тях изначално не произтичат други права. Според това тълкуване на националните съдилища, законът не закриля никакви придобити от купувачите права и това съответно рефлектира върху произтичащите от реституцията последици. За разлика от това тълкуване и в съответствие с трайната практика на Съда по прилагането на чл. 1 от Протокол № 1 към ЕКПЧ, за Европейската комисия няма спор, че упражняваните необезпокоявано в продължение на години права на купувачите -ответници по искове по чл. 7 ЗВСОНИ попадат в обхвата на понятието “притежание” по смисъла на този текст и следователно се ползват с изискваните от него гаранции. На първо място Комисията намира, че **“жалбоподателите са имали “притежание” по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1¹ към Конвенцията, въпреки че техният договор е бил нищожен ab initio. Така например, в продължение на 35 години те са притежавали въпросния**

¹ Подчертаването в цитатите е на автора.

апартамент и са били считани за законни собственици с всички произтичащи от това правни последици”.

Що се отнася до отнемането на тези притежания, в мотивите си Комисията изтъква: **“[Б]и било неразумно да се допусне, че държавата може да приеме закони, които позволяват обявяването на нищожност ab initio на договори или други основания за собственост, и по този начин да избегне отговорността си при намеса в придобитите права на собственост по Конвенцията.”**

По-нататък в решението се посочват основните стандарти за гаранции, достигнати в практиката на Европейския съд по правата на човека, които съответно се ползват като изходни позиции при оценката на допустимостта на конкретната жалба: **“... [Ч]л. 1 от Протокол № 1 по същество гарантира правото на собственост и включва три ясни правила. Първото, изразено в първото изречение на първата точка, има общ характер и установява принципа на мирното ползване на притежанията ... Второто – във второто изречение на същата точка, визира отнемането на тези права, но само при спазването на определени условия. Третото се съдържа във втората точка и се отнася до контрола върху ползването на притежанията.”**

Веднъж приела, че оплакването на жалбоподателите попада в обхвата на чл. 1 от Протокол № 1, Комисията е разгледала въпросите за допустимостта на посегателствата и отнемането на притежанията на индивидите само при определени условия и гаранции, т.е. **“правилото за отнемането [чрез актове]..., с което държавата слага ръка или оторизира трети лица да сложат ръка върху определен обект на собственост, за да се обслужат някои нужди от "обществен интерес" и при наличието на "справедлив баланс между генералния интерес на обществото и изискванията за защита на основните права на индивида”.**

Тъй като в жалбата се прави оплакване, че решението за реституиране на имоти чрез подобен закон не е единственото възможно решение на въпроса за възстановяването на справедливостта след национализирането на имотите в периода на 40-те и 50-те години, в анализа си Комисията припомня, че по наличието на общ интерес **“държавите се ползват с известна свобода на преценка”** и постановява, че **“когато законодателят е избрал да приеме закони, за които счита, че са в обществен интерес, възможното съществуване на алтернативни решения само по себе си не прави това законодателство неоправдано. Доколкото властите остават в рамките на своята свобода на преценка, органите по Конвенцията не могат да преценяват дали това законодателство представлява най-доброто решение”.**

При обсъждането на въпроса доколко намесата в правата на индивидуалните купувачи - ответници по чл. 7 ЗВСОНИ е допустима като извършена с оглед на друг важен обществен интерес, **“Комисията придава специална важност на специфичните обстоятелства, довели до реституционния закон. Законът очевидно е приет с цел да се поправи една несправедливост, датираща от десетилетия назад и наследена от комунистическото управление в България. Освен това, този закон има стриктно временен характер, тъй като срокът за предявяване на претенции по неговия чл. 7 е ограничен до само една година и е изтекъл през февруари 1993 г.”**

Като намира, че е налице изискваният обществен интерес, който дава основания за намеса в правата на жалбоподателите, Комисията преминава към

преценка на другите изисквания за допустимост на осъществената намеса съобразно практиката на Европейския съд по дела от този характер и по-специално на изискването **допустимата намеса да не се извършва изцяло за сметка на засегнатия индивид**. Основен елемент на това изискване е наличието на **адекватна компенсация в случаите на намеса в мирното упражняване на правото на притежания**.

Известно е, че тъкмо по този въпрос българското законодателство и практиката на съдилищата, включително и на Конституционния съд на България, претърпяха съществени промени от приемането на ЗВСОНИ до настоящия момент. Разглеждайки изискването за осигуряване на адекватна компенсация за засегнатите, Комисията *“отбелязва, че съобразно действащата от 1996 г. текст на закона, жалбоподателите могат да търсят от държавата цената на апартамента, осъвременена така, че да отрази пазарната му стойност към момента на опразването. Нещо повече, те имат право на суми за дължимия наем в периода от опразването до получаването на цената на апартамента.”* Именно при тези обстоятелства жалбата е била обявена за недопустима – като *“явно необосновано по смисъла на чл. 27, т. 2 от Конвенцията”*.

Припомняме, че това решение на Комисията е постановено при действието на приетия през 1996 г. Закон за изменение на ЗВСОНИ, който въведе изискване за обезщетение на ответниците по чл. 7 с паричната равностойност на закупените имоти по съвременната им пазарна стойност, както и задължение на общините междуременно да осигурят на осъдените по чл. 7 ЗВСОНИ лица жилище под наем, респективно парична помощ в размер на разликата до пазарната цена на наема в свободно наето жилище. Макар времето на това изменение да съвпада с момента на разглеждането на жалбата на Паникян от Европейската комисия по правата на човека, не може да се твърди със сигурност, че е налице връзка с мотивите за приемането на ЗИЗВСОНИ. По онова време управлението на правителството на БСП имаше свои политически мотиви за предлагането на промени в приетите при управлението на СДС закони за реституцията. В годините след 1997 обаче, Министерският съвет на РБългария не прие изисквания от § 3 на ЗИЗВСОНИ Правилник за реда, по който следваше да се извърши паричното обезщетяване на ответниците по чл. 7 по пазарна стойност на закупените от тях имоти. На практика не беше приложено или беше съществено забавено и подпомагането на тези лица при решаването на проблема с жилищните им нужди – чрез парична помощ или настаняване в общински жилища. По-късно приетият закон “Лучников” създаде нов регламент за обезщетяване, който за известно време действаше успоредно с изискването на неприложения текст на § 3 от ЗИЗВСОНИ, а впоследствие изцяло го замени. Междуременно въведеният механизъм на “компенсаторките” не осигури реално парично обезщетяване, а тяхната приложимост беше допълнително променена и ограничена.

Жалбата на Паникян беше последвана от множество други оплаквания за нарушено право на мирно ползване на притежания пред Европейския съд, свързани с прилагането на чл. 7 от ЗВСОНИ. При разглеждането им Съдът ще трябва да вземе предвид както приложените в решението по делото Паникян принципи и стандарти, така и настъпилите след решението на Комисията изменения в българския закон. В някои от жалбите, освен въпроса доколко тези изменения задоволяват изискването за адекватно обезщетение – за да не се допуска прехвърлянето на цялата тежест от посегателството върху засегнатия

индивид – се правят оплаквания относно съответствието на извършването на текущи промени в приложимия национален закон с изискването на чл. 1 от Протокол № 1 за допустимост на посегателствата “в съответствие със закона” и с по-общото изискване на Конвенцията за “яснота на законите”, както и свързаното с това оплакване, че за да избегне задълженията си по Конвенцията за гаранции при упражняването на правото на притежание държавата се възползва едностранно от положението си на законодател, за да постигне привилегирована позиция по договорите за продажба на одържавени имоти, в които тя е една от страните в гражданскоправното отношение. Други оплаквания са свързани с липсата на възможности за защита при търсене на компенсации за извършени подобрения в закупените имоти; с прехвърлянето в тежест на ответниците на разноските по процедурите по чл. 7 и последващите – по чл. 108 ЗС и по опразването на имотите, въпреки че в множеството случаи вината за нищожността на договорите не е тяхна, и т.н. Европейският съд обедини няколко подобни жалби, по които както жалбоподателите, така и правителството на България депозираха становищата си по допустимост през лятото на 2003 г. В скоро време се очаква произнасянето на решението на Съда. От него в не малка степен може да се очаква и определяне на трайна позиция на националните ни власти за справедливо уреждане на проблемите на ответниците по чл. 7 ЗВСОНИ – въпрос, повдиган нееднократно и от различни формации на гражданското общество, а и в пленарната зала на Народното събрание.

Проблеми, свързани с приложението на ЗТСУ относно дължимото обезщетение за отчуждени при действието му имоти

На 4 февруари 2004 г. Европейският съд по правата на човека обяви за допустими служебно обединените жалби срещу България № 42908/98 – Даниела Кирилова и др., № 44038/98 – Славе Илчев, № 44816/98 – Шойлев и Шойлева-Стамболова. Всички те се отнасят до неизпълненото в продължение на много години задължение на държавата да предаде имотите, дължими като обезщетение за отчуждени през 80-те години – при действието на ЗТСУ – собствени на жалбоподателите недвижими имоти. Според действащото тогава законодателство не съществуваше изискване за предаване на определените като обезщетение имоти като условие за завземането на отчуждения имот. След приемането на ЗУТ определеният от ЗТСУ ред за обезщетяване остана приложим в подобни случаи. В оплакванията по тези жалби се поддържа, че макар отчуждаването да е извършено преди действието на Конвенцията по отношение на България, дължимата компенсация не е предадена и до днес, поради което става дума за нарушение, продължаващо и след ратификацията на ЕКПЧ през 1992 г. Същевременно – въпреки че не се касае за посегателство върху обективизирана реална собственост, правата на жалбоподателите попадат в понятието “притежание” по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1, защото обещаното обезщетение е конкретно посочено и валидно до днес очакване на дължима престация, т.е. макар и отчуждението да е извършено преди действието на ЕКПЧ, става дума за нарушение на задължението за дължимата компенсация по чл. 1 от Протокол № 1. С обявяването на четирите жалби за допустими, тези спорни въпроси бяха като че ли решени в полза на жалбоподателите – поне що се отнася до приложимост на Конвенцията *ratione materiae* и *ratione temporis*.

Жалбоподателите не спорят, че отчуждаването на собствените им

имоти е извършено в обществен интерес – за построяването на различни жилищни или други сгради и съоръжения, както и че това е станало в съответствие с тогава действащия закон. Те поддържат, че задължението за обезщетение не е изпълнено в продължение на много дълъг период и това прехвърля тежестта от отчуждението изцяло върху тях, а законът от своя страна допуска безкрайно удължаване на това положение. Те са правили безуспешно многократни различни опити да решат въпроса – чрез посочване на други адекватни на определените им апартаменти в обекти, които реално се строят, или чрез заплащането на паричната им равностойност и т.н. Поради липсата на възможности за защита, те се оплакват както от нарушение на правото им по чл. 1 от Протокол № 1, така и от нарушение на [чл. 13](#) от Конвенцията, който изисква наличието на ефективни вътрешноправни средства за защита срещу нарушения на гарантираните в Конвенцията права.

В становището си по допустимостта правителството твърди, че жалбоподателите не са изчерпали наличните средства за вътрешноправна защита, като например определяне на нови апартаменти, макар и в други райони, парично обезщетение или търсене на вреди на основание ЗОДВПГ. В това отношение правителството се позовава на постановено, но невлязло в сила решение по предявен от един от жалбоподателите иск, като поддържа, че той е част от утвърдена практика на съдилищата. Жалбоподателите възразяват, че опитите им да ползват посочените средства са били неуспешни, че не съществуват средства, които да доведат до промяна на положението им чрез предаване на дължимите в обезщетение имоти, а и правителството всъщност не сочи конкретни такива. Същевременно, някои от сочените от ответното правителство средства (като например възможност за преоценка на отчуждения имот или иск по реда на ЗОДВПГ) не водят до такава промяна и са толкова неефективни, че опитът за ползването им само би обременил положението им.

По същество правителството не оспорва оплакването, че процедурите по предаването на дължимите в обезщетение имоти все още не е приключила. Според тяхното становище, построяването и предаването им не е било възможно поради липса на средства и други обективни трудности – като реституирането на част от терените, определени за строителството им и др. Освен тези съображения правителството изтъква, че не е вярно, че тежестта от експроприацията пада изцяло върху отчуждените собственици, тъй като междуременно на жалбоподателите и семействата им са предоставени адекватни жилища за временно ползване. По отношение на тези имоти жалбоподателите възразяват, че те съществено се различават от дължимите – както по брой и площ, така и по местоположение, инфраструктура и т.н. Така например, докато дължимите на едни от жалбоподателите имоти са два – в близост до Руски паметник в центъра на София, за временно ползване им е предоставен един имот – в “Младост 4”.

Европейският съд е обявил жалбите за допустими след като не е намерил други основания за недопустимост и е приел, че възражението на правителството за недопустимост поради неизчерпване на вътрешноправните средства по същество не може да бъде разграничено от оплакването на жалбоподателите по чл. 13 от Конвенцията – за нарушение на задължението на държавите да осигурят ефективни вътрешноправни средства. По покана на Съда, по-късно през 2004 г. жалбоподателите са заявили и конкретните си претенции за справедливо обезщетение. Размерът на тези претенции представлява сбор от неимуществените вреди от твърдените нарушения,

определената от вещо лице пазарна стойност на дължимите им имоти и пропуснатите ползи от тях – в периода след ратификацията на Конвенцията. Социалната значимост и необходимостта от решаването на повдигнатите в тези жалби проблеми беше посочена като приоритет и от г-н Софийански по време на кампанията за местни избори в София.

Проблеми на мирното ползване на собствеността, свързани с неефективния контрол върху незаконното строителство

На 22 януари 2004 г. е обявена за допустима и **жалба № 44626/98 – Кюркчиян и Кюркчиян срещу България**. Жалбоподателите твърдят, че вследствие на слаб контрол и мудност на общинските и съдебни власти е било допуснато изграждането на незаконна съседна сграда, която предотвратява достъпа на слънчева светлина в техния собствен имот – първият етаж от къща с двор в Пловдив. През май 1992 г. в съседния имот без съответно разрешение – под формата на преустройство, се извършвало строителство на по-голяма и по-висока сграда. След продължителни съдебни процедури почти шест години по-късно – на 18 март 1998 г. Върховният административен съд обявил даденото разрешение за нищожно като акт, постановен от некомпетентен орган. Към тази дата обаче строежът бил почти готов. Опитите на жалбоподателите да наложат спирането на строителството завършили с разпореждането на съдебен изпълнител – мярка, която не довела до ефективна промяна на положението. Кюркчиян предявили иск по реда на ЗОДВПГ, който бил уважен изцяло и Пловдивският апелативен съд осъдил общината да им заплати сумата 5 000 лева ведно с лихвите от март 1992 г. като обезщетение за причинените им вреди. Към момента на решението на Европейския съд по правата на човека делото било висящо по касационна жалба. Жалбоподателите се оплакват, че в нарушение на изискването за справедлив процес в разумен срок по [чл. 6, т. 1](#) от Конвенцията, процедурите по оспорването на законността на разрешението и по опитите за спиране на строежа са продължили твърде дълго, а това е позволило завършването на строителството и съответно – нарушението на правото им на мирно ползване на собствеността им поради липса на слънчева светлина. Според становището на правителството, всички евентуално причинени вреди са били компенсирани с присъденото обезщетение по ЗОДВПГ, но жалбоподателите го намират за недостатъчно.

Европейският съд приема за неоснователно възражението на правителството за явна необоснованост, а други основания за недопустимост липсват. Жалбата е обявена за допустима, тъй като оплакванията повдигат сериозни въпроси, които следва да бъдат разгледани по същество.

Тази жалба фокусира съществен проблем на българската практика – неефективността на мерките и гаранциите срещу незаконно строителство. Същевременно за първи път срещу България се прави оплакване по един специфичен елемент от правото по чл. 1 от Протокол № 1 – начина на мирно ползване на притежанията. Европейският съд по правата на човека е постановявал решения по подобни оплаквания, свързани със замърсяване на околната среда, както и с високи нива на шум, които влошават качеството на ползване на собствеността и по този начин засягат правата на индивидите по чл. 1 от Протокол № 1. За разлика от други държави, претенциите пред нашите национални съдилища за увреждане на обичайното ползване, респективно за намаляване на стойността на собствеността чрез подобни посегателства, засега са

рядкост, докато построените по незаконен начин сгради и обекти са твърде често срещани. Практиката в подобни случаи не е утвърдена, а и редът за търсене на евентуална отговорност от органите на власт още е неясно уреден в закона. Всичко това дава основания да очакваме с любопитство окончателното решение на Европейския съд по правата на човека по жалбата Кюркчиян.

С решение от 6 май 2004 г. е обявена за допустима и жалбата на **Константин Янакиев срещу България, № 4047/98**. Основният повдигнат в нея въпрос е **липсата на съдебен контрол върху актовете на общинската администрация, с които се отказва одобрението на договори за покупка-продажба на ведомствени жилища** – като изисквана от Конвенцията гаранция за упражняването на правата по чл. 1 от Протокол № 1.

От 1983 г. жалбоподателят и семейството му били наематели на апартамент, “ползван и управляван” от държавното предприятие, в което той работел. През 1992 г. предприятието било преобразувано в дружество с държавна собственост. Жалбоподателят кандидатствал за покупка на апартамента, който след преобразуването станал собственост на работодателя му, и бордът на директорите на компанията дал съгласие за продажбата. Кметът не издал исканото съгласие и жалбоподателят се обърнал към съда. След няколкогодишни процедури ВАС постановил: “... *Решенията или отказите да сключи договор за продажбата на държавни апартаменти според Наредбата за държавните имоти от 1975 година, включително апартаменти, предоставени за ползване и управление [на държавни предприятия], не са административни актове по смисъла на чл. 2 [от ЗАП]. Тези решения предшестват изпълнението (сключването – бел. прев.) на договора... и изразяват съгласието на кмета за сключване на сделката. Но [кметът] не действа като административен орган; той е равнопоставен с частната договаряща се страна по договора...*

Разглеждайки жалбата [срещу мълчаливия отказ] по същество, районният съд е излязъл извън юрисдикционната си компетентност. Затова неговото решение следва да се обезсили, жалбата да се остави без разглеждане и производството по делото да се прекрати...”

Жалбоподателят Янакиев поддържа, че с прекратяването на производството по жалбата му е бил отказан ефективен достъп до съд за контрол върху мълчаливия отказ на кмета да одобри покупката на апартамента. Процесът, който той е иницирал, е бил насочен към осъществяване на гражданското му право да закупи апартамента. Според него това право попада в обхвата на чл. 1 от Протокол № 1, а защитата му включва право на жалба пред съд.

Единствената причина да не се довърши сделката е бил отказът на кмета да издаде изискваната според разпоредби на Наредбата за държавните имоти от 1975 г. заповед. При тези обстоятелства жалбоподателят е бил поставен в абсурдната ситуация да има правото да закупи апартамента на преференциална цена, да е получил съгласието на собственика на апартамента – неговият работодател, но да не може да придобие собствеността върху апартамента, поради нежеланието на кметските власти да се занимаят с неговия случай.

По тези оплаквания “*Съдът счита, че жалбата на молителя, че е бил лишен от правото му да придобие апартамента, в който живее, на преференциална цена, следва да бъде разгледана според чл. 1 от Протокол № 1*”. Становището на Съда по допустимостта на тази жалба и приложимостта на чл. 1 от Протокол № 1 е особено любопитно не само с оглед на конкретните факти по делото, но и в две принципни отношения – последиците от приватизация на частите от държавни предприятия, в които частни лица имат права на наематели

или ползватели, както и спорното правомощие на общинските и областни власти да “одобряват” или не актове на разпореждане с имуществото на държавните дружества, които са самостоятелни стопански субекти.

За практикуващите гражданско право юристи е безспорно, че разглежданите в тези жалби въпроси имат съществено значение за не малък брой граждани. Очакваните решения по допустимостта и основателността на вече регистрираните пред Европейския съд оплаквания ще хвърлят допълнителна светлина върху съответствието на националния ни закон и практика с изискванията на Европейската конвенция за гаранции за мирното ползване на притежанията. Като последица от това можем да се надяваме, че българските власти ще предприемат не само постановените в тези решения индивидуални мерки по отношение на конкретните жалбоподатели, но и генерални мерки за осигуряване на адекватни гаранции в националния ни закон за упражняването на това право от всички граждани. В случай на намерени нарушения, промяната на националния закон и практика евентуално би намалила и риска от многобройни повторяеми жалби пред Европейския съд по правата на човека.